

JAARVERSLAG 1991 DNPP

Inleiding

Het jaar 1991 was voor het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen een druk en vruchtbaar jaar. De bestanden groeiden als gevolg van de vele activiteiten van de politieke partijen en door enkele grote, incidentele schenkingen. Daarnaast vormde de dienstverlening weer een hoofdbestanddeel van de werkzaamheden van het DNPP, mede naar aanleiding van de Statenverkiezingen die in maart 1991 werden gehouden.

Ook in publicitair opzicht was 1991 een produktief jaar. De Statenverkiezingen en het verschijnen van het *Jaarboek 1990* leidden tot aandacht voor het DNPP in de regionale en landelijke media. Verder verzorgden individuele medewerkers een aanzienlijk aantal publikaties.

Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP

Conform het reglement van het DNPP (art. 7, 8, 9 en 10) werd in 1980 het Wetenschappelijk Adviescollege t.b.v. het DNPP ingesteld. Op 1 januari 1991 waren de leden de volgende:

- prof.mr. J.J. Vis, op voordracht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid;
- prof.dr. P. Valkenburgh, op voordracht van de Faculteit der Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen;
- drs. G.W.H. Heynen en
- dr. J.M. van Boetzelaer (voorzitter), beiden op voordracht van de Bibliothecaris;
- prof.dr. I. Lipschits en
- dhr. J.F.H.M. Lammers, beiden als andere deskundigen in de zin van art. 9 van de regeling DNPP;
- dr. A.C. Klugkist, Bibliothecaris, adviserend lid.

Het Wetenschappelijk Adviescollege vergaderde in het verslagjaar éénmaal, op 9 december. Het was de laatste keer dat het Adviescollege in deze samenstelling bijeenkwam. Als gevolg van de herziening van de positie van het DNPP (zie hieronder) zal in 1992 een nieuw Adviescollege aantreden. Naast enkele nog aan te zoeken nieuwe leden zullen de heren Van Boetzelaer en Vis daarin opnieuw zitting nemen. Van de niet terugkerende leden - de heren Heynen, Lammers, Lipschits en Valkenburgh - werd door de voorzitter afscheid genomen, waarbij hij hen bedankte voor hun inzet voor het DNPP gedurende de periode dat zij

van het Adviescollege deel hadden uitgemaakt. In het bijzonder werd prof. Lipschits lof toegezwaaid, die in 1973 aan de wieg stond van het DNPP. In 1981 gaf prof. Lipschits hij de dagelijkse leiding van het Centrum uit handen en trad hij toe tot het Adviescollege.

Beheer

In 1991 kreeg de herpositionering van het DNPP definitief haar beslag. Nadat al aan het einde van 1990 het Wetenschappelijk Adviescollege en het personeel van het DNPP hadden ingestemd met het voorstel van het College van Bestuur om het DNPP geheel onder de Universiteitsbibliotheek te laten ressorteren, gaf in mei 1991 de Universiteitsraad hieraan zijn fiat. In de nieuwe regeling heeft de Bibliothecaris de eindverantwoordelijkheid voor zowel het beheersmatige als het inhoudelijke aspect van het Centrum. Het Wetenschappelijk Adviescollege brengt voortaan met betrekking tot de wetenschappelijk-inhoudelijke facetten van het DNPP advies uit aan de Bibliothecaris. De taakstelling van het DNPP is in de nieuwe opzet ongewijzigd. Het exploitatiekrediet bleek in 1991 nagenoeg toereikend. Extra inkomsten werden verkregen door in het kader van de Provinciale Statenverkiezingen een samenwerkingsverband aan te gaan met het *Nieuwsblad van het Noorden* (zie ook onder 'speciale activiteiten').

Personeelsformatie

Op 1 januari 1991 was de staf van het DNPP als volgt samengesteld:

- mevr. M. Dallinga - secretaresse (1,0 fte)
- dr. A.P.M. Lucardie - wetenschappelijk medewerker (0,5 fte)
- mevr. M. Nieboer - documentaliste (0,5 fte)
- mevr. I.M. Noomen - documentaliste (0,5 fte)
- drs. G. Voerman - Hoofd a.i. (1,0 fte)

Op 1 maart vervulde mevr. Dallinga haar functie op het DNPP voor een betrekking elders binnen de Universiteit. In deze vacature werd op 18 maart voorzien met de aanstelling van mevr. B.H. Pier. Mevr. J. van de Boom - secretaresse van de Universiteitsbibliotheek - stond in de periode februari-juni op part-time basis het secretariaat van het DNPP bij. Vooruitlopend op de formele afronding van de herpositionering van het DNPP werd met ingang van 1 april met de benoeming van dhr. Voerman voorzien in de vacature Hoofd DNPP.

Evenals vorige jaren verrichte drs. J. Hippe ook in 1991 weer vele diensten voor het DNPP. In het verslagjaar waren de historici drs. L.H.M. Osterholt en drs. Ph. Hondelink op tijdelijke basis als vrijwilliger behulpzaam bij het ordenen van archieven van liberale organisaties. In de maanden januari en februari liepen de heren F. Faber en K. Meijer in

het kader van de cursus vakdidactiek van de studierichting Geschiedenis stage op het DNPP. In juni rondde de heer J.F. Bos, student aan de Rijkshogeschool Groningen - studierichting Bibliotheek- en Documentaire Informatie (BDI) - zijn stage af. In oktober begon mevr. F. Benak, studente aan dezelfde studierichting, haar stage. De heer G.M. Lutter, vierdejaars student aan de BDI, voltooide in juni zijn afstudeeropdracht, het opzetten van een automatiseringsplan voor het Par tij Data Systeem. Van juni tot oktober hield de heer H. Wiersema, student Internationale Betrekkingen, zich in het kader van zijn stage op het DNPP onder andere bezig met de bibliografie PvdA-buitenlands beleid. In oktober begon de heer S. van der Kooi, student Geschiedenis, zijn stage op het DNPP. Binnen het kader van een onderzoek naar de geschiedenis van het liberalisme in Groningen hield hij zich bezig met de ordening van het archief van de afdeling-Groningen van de VVD. In verband met het affiche-project (zie speciale activiteiten) startte mr. N. Knol in september met zijn werkzaamheden.

Dienstverlening

De dienstverlening die als altijd een groot beslag op de arbeidstijd legt, vindt gewoonlijk op drieërlei wijze plaats: rechtstreeks aan gebruikers die ter plaatse de bestanden raadplegen; als reactie op schriftelijke verzoeken en als reactie op telefonische verzoeken. Vergeleken met voorgaande jaren was het aantal gebruikers dat het DNPP in 1991 bezocht stabiel: circa 900. Het aantal gebruikers dat uitsluitend schriftelijk dan wel telefonisch om informatie vroeg bedroeg dit jaar eveneens ongeveer 900. De groep gebruikers bestond vooral uit doctoraalstudenten van verschillende disciplines. Ook HBO-studenten, leden van politieke partijen, journalisten, leraren en leerlingen van middelbare scholen en anderen deden echter een beroep op het Centrum.

Dienstverlening vond ook plaats door middel van ondersteuning van onderwijsactiviteiten van verschillende aard (zie onder 'relaties met instellingen en het onderwijsveld'). Tevens werd medewerking verleend aan een artikelenserie in het *Nieuwsblad van het Noorden* en aan een 'Provinciekrant' van de Stichting Burgerschapskunde met betrekking tot de Statenverkiezingen (zie ook onder 'speciale activiteiten').

Documentatie

De tweede belangrijke taak van het DNPP, naast en als voorwaarde voor de dienstverlening, bestaat uit documentatieactiviteiten. Voor een uitgebreid overzicht van de op het Centrum aanwezige periodieken en de overige collecties wordt verwezen naar de in het najaar van 1991 gepubliceerde, geheel herziene en geactualiseerde *Beschrijving van de collecties van*

het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen. Een globale aanduiding is hier echter op zijn plaats. In 1991 werden op het DNPP de volgende bestanden bijgehouden en uitgebreid:

1. *systematische bibliografie*, waarin artikelen van en over partijen uit alle partijbladen en opinieweekbladen en voorts uit enkele dagbladen en wetenschappelijke tijdschriften, alsmede boeken en brochures worden verwerkt. De belangrijkste hoofdrubriek 'A' van de bibliografie is sinds 1978 per partij in 29 subrubrieken onderverdeeld naar beleidsterreinen, interne partijaangelegenheden en biografische informatie over politici. De hoofdrubriek 'B' van deze systematische bibliografie handelt over theoretische aspecten van partijvorming en politieke systemen. De hoofdrubrieken 'C' en 'D' betreffen gepubliceerde resultaten van opinieonderzoeken respectievelijk de politieke partijen in Groningen (zowel lokaal als provinciaal). In de hoofdrubriek 'E' wordt literatuur ontsloten over ideologieën en maatschappijvisies, die niet zonder meer aan een specifieke partij in de hoofdrubriek 'A' gerelateerd kan worden.

2. *handbibliotheek*, waarin overzichts- en achtergrondwerken van en over politieke partijen. In 1982 werd dit bestand opgezet. De handbibliotheek is beperkt van opzet en omvat geselecteerde werken, die evenals de overige bestanden niet worden uitgeleend, maar wel ter plaatse raadpleegbaar zijn. Eind december 1991 omvatte de handbibliotheek circa 1400 titels.

3. *brochurecollectie*. Bij dit bestand, dat eveneens in 1982 werd opgezet, wordt naar volledigheid gestreefd. Dat wil zeggen: alle door partijen of verwante organisaties gepubliceerde brochures, nota's en rapporten worden aangeschaft. Eind december 1991 omvatte de brochurecollectie 3300 titels. Vanzelfsprekend worden alle brochures ontsloten via de systematische bibliografie.

4. *knipselbestand*, waarin op basis van vier dagbladen (NRC-Handelsblad, De Volkskrant, Trouw en Nieuwsblad van het Noorden) relevante artikelen per partij chronologisch worden geordend.

5. *collectie dag- week- en partijbladen*. Het DNPP bezit vanaf 1973 een uitgebreide collectie ingebonden of op microfiche gefotografeerde dagbladen (7 landelijke, 4 regionale), opinieweekbladen (in 1991: 5) en partijbladen. Zeker bij de laatste categorie wordt gestreefd naar volledigheid.

6. *geluidsarchief*. Naast interviews met prominente partijpolitici (veelal gehouden in het kader van een specifiek onderzoek) bevat deze collectie vooral integrale geluidsopnames van belangrijk geachte partijcongressen.

7. *affiche-collectie*. In 1986 is begonnen de groeiende hoeveelheid affiches systematisch te ordenen, te fotograferen en te ontsluiten. Eind 1991 bezat het DNPP ongeveer 1000 verschillende affiches van politieke partijen. In het kader van het 'affiche-project' (zie onder 'speciale activiteiten') kreeg

het DNPP diverse schenkingen van oudere affiches. Tegen betaling kunnen negatieven en/of afdrucken ter beschikking worden gesteld.

8. *archivalia*. Het DNPP ontvangt regelmatig archivalia van partijen en particulieren. Per 31 december 1991 had het DNPP de volgende, voor onderzoek beschikbare, collecties in beheer:

- Anti-revolutionaire kiesvereniging Ulrum (ARP; 1888-1981)
- J.G. Bettink (comité-Oud/oprichting VVD; 1947-1948)
- B. de Boer (D66; 1967-1986)
- R.A.P. van den Bree (EVP; 1979-1986)
- H. Dekker (PPR; 1967-1971)
- J.M. Drees (DS'70; 1970-1983)
- W. Drees (DS'70; 1970-1983)
- D66 (partijarchief; ca. 1967-1983)
- DS'70 (partijarchief; 1970-1983)
- H.C. Dresselhuys (Bond van Vrije Liberalen en Vrijheidsbond; ca. 1917-1926)
- EVP (partijarchief, inclusief archiefstukken betreffende de EPV, 1978-1991)
- JOVD (landelijk archief; 1970-1985)
- JOVD-afdeling Groningen (1952-1984)
- Liberale Studenten Vereniging Nederland (1963-1976)
- A.J. Meerburg (D66; 1968-1974)
- D. Ploeger (socialisme, anarchisme, PSP; ca. 1900-1975)
- PSP-afdeling Groningen (1957-1990)
- PSP-gewest Groningen (1973-1981)
- A. Russchen (DS'70; 1970-1983)
- J. Schilthuis (VDB; 1919-1946)
- N.F.I. Schwarz (D66; 1967-1974)
- Joh.H. Springer (VVD; 1952-1985)
- dr. G. Taal (liberalisme; ca. 1900-1956)
- dr. G. Taal (VVD; 1950-1974)
- VDB-afdeling Amsterdam (1945)
- VVD (partijarchief, inclusief archiefstukken inzake LSP en PvdV; ca. 1900-1990)
- VVD-afdeling Delfzijl (1979-1987)
- VVD-afdeling Haren (1967-1987)
- VVD-afdeling Hefshuizen (1978-1987)
- VVD-afdeling Stadskanaal (1979-1984)
- VVD-Kamercentrale Groningen (1964-1991)
- VVD-Ondercentrale Veenkoloniën-Westerwolde (1975-1984)
- H.J.G. Waltmans (PPR; 1972-1983)

In verband met de beperkende voorwaarden die soms aan de raadpleging van een archiefcollectie zijn gesteld, verdient het aanbeveling van tevoren contact op te nemen. Het is in alle gevallen noodzakelijk schriftelijke

toestemming voor de raadpleging te verkrijgen van het Hoofd van het DNPP en in een enkel geval ook van de archiefhouder. Hiervoor zijn speciale formulieren beschikbaar.

9. *overig*. Zonder uitputtend te zijn noemen we hier nog enkele bestanden:

- het Partij Data Bestand (PDS)
- collecties Statuten, Reglementen, Jaarverslagen en Programma's
- personenbestand
- congresstukken (congressen, partijraden, algemene ledenvergaderingen)

Om deze bestanden, vooral de systematische bibliografie, ook voor een vroegere periode op specifieke deelterreinen zo volledig mogelijk te maken, worden bibliografische projecten opgezet. In het verslagjaar werd aan drie van dergelijke projecten gewerkt. Dhr. Wiersema hield zich in het kader van zijn stage bezig met de bibliografie betreffende '*de PvdA en het buitenlands beleid 1946-1991*'. Dhr. Voerman rondde de bibliografie aangaande het Nederlandse liberalisme af. Deze zal begin 1992 worden gepubliceerd in samenwerking met de Prof.Mr. B.M. Teldersstichting, het aan de VVD gelieerde wetenschappelijke bureau. De voorbereiding van de bibliografie over de PSP raakte mede door toedoen van drs. B. Freriks eveneens in een eindfase. Naar alle waarschijnlijkheid zal deze medio 1992 worden uitgegeven, in samenwerking met het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) te Amsterdam.

De verwerking van schenkingen van documentatie- en archiefmateriaal is zeer arbeidsintensief. Als aanvulling op de eigen bestanden werd van het IISG opnieuw een grote schenking brochures van onder andere SDAP, CPN en PSP ontvangen. Het Algemeen Rijksarchief (ARA) in Den Haag schonk een aantal periodieken en brochures van de CHU. In het verslagjaar werden ook weer diverse archieven van personen en partijen ontvangen. Zo maakte D66 een begin met de overdracht van haar partijarchief aan het DNPP. Het merendeel van het gedeponeerde materiaal is inmiddels geordend (naar verwachting zal in het Jaarboek 1992 de plaatsingslijst verschijnen). Na de opheffing van de EVP werd haar partijarchief aan het DNPP overgedragen. Dit materiaal is inmiddels geheel beschreven (zie de plaatsingslijst van het EVP-archief in dit Jaarboek). Het Gewest Groningen van de PSP en het Provinciaal Bestuur van de PPR deponeerden in het verslagjaar hun archieven op het DNPP. Stukken betreffende de landelijke PPR werden overgedragen door J. Dirx. Van het 'Liberaal Archief Groningen - Mr. H.S. Siebers en Ir. A. Voet Stichting' ontving het DNPP weer archivalia betreffende enkele afdelingen in de provincie Groningen in depot. In de loop van 1991 werden diverse supplementen op het VVD-archief ontvangen.

Automatisering

In 1986 is - na geruime tijd van voorbereiding - een begin gemaakt met de automatisering van de DNPP-bestanden. Titelbeschrijvingen voor de systematische en alfabetische bibliografie worden verwerkt met behulp van de computer. Deze verwerking vindt plaats via het systeem van PICA, het samenwerkingsverband van de wetenschappelijke bibliotheken. Per 31 december 1991 waren circa 11.800 titels verwerkt. Vergeleken met 1990 nam in het verslagjaar het aantal ingevoerde titels aanzienlijk toe, mede door de inzet van mevr. Van de Boom.

In 1987 werd een begin gemaakt met het Online Retrieval Systeem (ORS). Dit systeem, waarin door gerichte zoekopdrachten de gewenste bibliografische gegevens kunnen worden verkregen, kwam in 1990 'bedrijfsklaar'. Naar verwachting zal het ORS in 1992 voor (institutionele) gebruikers beschikbaar komen via het Open Bibliotheek Netwerk (OBN). Naast het geautomatiseerde systeem blijft overigens het manuele systeem (de kaartenbakken) voorlopig gehandhaafd.

Onderzoek en publikaties

Behalve de documentatie en de dienstverlening heeft het DNPP ook tot taak wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse politieke partijen waar mogelijk te stimuleren, te ondersteunen en te begeleiden. Om deze taken naar behoren te kunnen vervullen zijn goede contacten met het onderzoeksveld van belang. In 1991 werden verschillende - meestal elders geïnitieerde - onderzoeksprojecten door het DNPP ondersteund:

- Bibliografie betreffende het Nederlandse liberalisme, verzorgd in samenwerking met de Prof.Mr. B.M. Teldersstichting. Deze bibliografie zal begin 1992 verschijnen.
- Bibliografie betreffende de Pacifistisch-Socialistische Partij (PSP), verzorgd in samenwerking met het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG).
- Documentatiearbeid ten behoeve van het *Compendium voor politiek en samenleving in Nederland* (onder redactie van H. Daalder en C.J.M. Schuyt).
- 'Ricerca C.N.R. Gli statuti dei partiti politici Europei 1870-1950'; onderzoeksproject gecoördineerd door het Dipartimento di Politica, Istituzioni, Storia (Università degli Studi di Bologna) in Italië.
- 'Research Project on Western-European Communism'; onderzoeksproject gecoördineerd door S. Courtois (Centre d'Etude, d'Histoire et de Sociologie du Communisme; Université de Paris X, Nanterre) en M. Waller (Department of Government; University of Manchester).

- 'Party Organization and Organizational Adaptation in the Last Third of the Twentieth Century'; onderzoek gecoördineerd door P. Mair (Rijksuniversiteit Leiden) en D. Katz (University of Baltimore).
- Onderzoek fusieproces Groen Links 1990-1992; gecoördineerd door dr. W.H. van Schuur (Vakgroep Sociologie van de Faculteit der Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen).
- '75 jaar algemeen kiesrecht - 75 jaar verkiezingsaffiches'. Documentatieproject ten behoeve van de Tweede Kamer van de Staten-Generaal, in samenwerking met prof. mr. D.J. Elzinga (Vakgroep Staatsrecht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen).

Naast de hierboven vermelde ondersteuning van onderzoeksprojecten hebben individuele medewerkers van het DNPP geparticipeerd in onderzoeken en deelgenomen aan wetenschappelijke congressen, onder andere: European Consortium for Political Research (Colchester), Politicologen-timaal (Enschede), American Political Science Association (Washington D.C.), Research Group on Western-European Communism (Parijs), Contemporanistendag (Utrecht).

Verskillende onderzoeksresultaten werden vastgelegd in schriftelijke stukken. Het *Jaarboek 1990* van het DNPP werd in april gepubliceerd, waaraan in de media aandacht werd besteed. In dit Jaarboek en daarbuiten verzorgden de stafleden van het DNPP in 1991 de volgende papers en publikaties:

- Paul Lucardie, 'Fragments from the Pillars: Small Parties in the Netherlands', in: G. Pridham en F. Müller-Rommel, red., *Small Parties in Western Europe*, Londen, 1991, 115-134.
- A.P.M. Lucardie, 'De stiefkinderen van de sociaal-democratie. DS'70 vergeleken met zusterpartijen elders', in: *Jaarboek 1990 DNPP*, Groningen, 1991, 115-130.
- Paul Lucardie, 'Why would Egocentrists become Ecocentrists? On Individualism and Holism in Green Political Theory'. Paper presented at the ECPR Joint Sessions, Colchester, 22-28 maart 1991.
- Paul Lucardie, 'Statenverkiezingen Groningen: de programma's', in: *Nieuwsblad van het Noorden*, 5 maart 1991.
- Paul Lucardie, 'Stemwijzer Statenverkiezingen Provincie Groningen 1991', in: *De Provinciekrant*, maart 1991.
- Paul Lucardie, Jelle van der Knoop, Wijbrandt van Schuur en Gerrit Voerman, 'Greening the Reds or Reddening the Greens? The Case of the Green Left in The Netherlands'. Paper pre-

- sented at the 1991 Annual Meeting of the American Political Science Association, Washington D.C., 29 augustus - 1 september 1991.
- Paul Lucardie, Marjolein Nieboer en Ida Noomen, 'Kroniek 1990. Overzicht van de partijpolitieke gebeurtenissen van het jaar 1990', in: *Jaarboek 1990 DNPP*, Groningen, 1991, 14-57.
  - A.P.M. Lucardie, W.H. van Schuur en G. Voerman, 'De oprichters van Groen Links. Voorlopig verslag van een enquête onder de leden van het congres van Groen Links op 24 november 1990', *Jaarboek 1990 DNPP*, Groningen, 1991, 167-185.
  - Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Hoe het Groningse rood van kleur verschoot', in: *Nieuwsblad van het Noorden*, 8 maart 1991.
  - Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Ideologie en individualisering: de grondslagediscussie bij CDA, PvdA en VVD'. Paper voor het Politicologenetmaal van 13 en 14 juni 1991 aan de Universiteit van Twente.
  - Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Worstelen met ideologie. Het verhaal van een pragmatische partij', in: *Idee*, 12 (1991), 6 (dec.), 19-25.
  - Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Kroniek van de Nederlandse politiek in 1991', in: *Nederlandse Staatscourant*, 23 december 1991.
  - Gerrit Voerman, 'Le Retour du Communisme au sein du Parlement Néerlandais', in: *Communisme. Revue d'Etudes Pluridisciplinaires*, 1990, nr. 26-27, 109-113.
  - G. Voerman, 'A Drama in Three Acts: Communism and Social Democracy in The Netherlands since 1945', in: M. Waller, S. Courtois, M. Lazar, red., *Comrades and Brothers: Communism and Trade Unions in Europe*, Londen, 1991, 103-123.
  - Gerrit Voerman, 'Anti-communism in Dutch politics, 1945-1956', in: *The Murmansk-Groningen project on Dutch-Russian relations*, Groningen, 1991, 93-102.
  - Gerrit Voerman, 'The State Oppresses...': Alpha and Omega of Dutch Social Democratic Theory of the State', in: *Journal of Behavioral and Social Sciences*, 1991, nr. 35, 21-38.
  - G. Voerman, 'Inleiding', in: G. Voerman e.a., *De vrijzinnig-democratische traditie. VDB tussen en socialisme en liberalisme*, Amsterdam, 1991, 9-11.
  - G. Voerman, 'Het einde van een politieke koorddans. De overgang van de VDB naar de PvdA', in: G. Voerman e.a., *De vrijzinnig-democratische traditie. VDB tussen en socialisme en liberalisme*, Amsterdam, 1991, 88-109.
  - G. Voerman, 'Een geval van politieke schizofrenie. Het gespleten gedachtengoed van DS'70', in: *Jaarboek 1990 DNPP*, Groningen,

- 1991, 92-114.
- Gerrit Voerman, 'Loosing Colours. Communists, Pacifist-Socialists and Radicals Turning Green'. Paper presented at the ECPR Joint Sessions, Colchester, 22-28 maart 1991.
- Gerrit Voerman, 'De archieven van Nederlandse politieke partijen', in: *Nederlands Archiefblad*, 95 (1991), 3 (sep.), 244-253.
- Gerrit Voerman, 'The ecology of the communist vote in The Netherlands'. Paper presented at the Seminar of the Research Group on Western-European Communism, Parijs, 12-13 december 1991.
- Gerrit Voerman, 'Now away, with all your superstitions'. The end of communism in The Netherlands', in: *The Journal of Communist Studies*, 7 (1991), 4 (dec.), 460-477.
- Gerrit Voerman, 'La Crise de Parti Communiste Néerlandais 1944-1948', in: *Communisme. Revue d'Etudes Pluridisciplinaires*, 1991, nr. 29-30, 59-68.

Relaties met instellingen en het onderwijsveld

De politieke partijen zijn vanzelfsprekend de belangrijkste organisaties waarmee het DNPP contacten onderhoudt. Van alle partijen ontving het DNPP - deels gratis - periodieken, brochures, nota's en rapporten. Van sommige partijen werden ook archivalia ontvangen. Het DNPP participeert in het landelijk Postdoctoraal Opleidingsprogramma Negentiende en Twintigste Eeuwse Geschiedenis (een zogeheten 'AIO-netwerk'). Dhr. Lucardie onderhield namens het DNPP de contacten met de Stichting Burgerschapskunde te Leiden.

In de vorige paragraaf werden reeds enkele contacten op onderzoeksgebied met universitaire instellingen genoemd. Daarnaast werden in 1991 door medewerkers van het DNPP ook gastcolleges gegeven en cursussen verzorgd of ondersteund. Dhr. Voerman gaf in het voorjaar een inleiding over de bestanden van het DNPP voor studenten van het Instituut van Geschiedenis in Groningen. Voor een groep geschiedenisstudenten uit Utrecht hield hij een voordracht over de geschiedschrijving van het liberalisme in Nederland. Dhr. Lucardie verzorgde onder andere op 31 oktober in Oldenburg een lezing over Groene Politiek in Nederland.

Speciale activiteiten

In het kader van de Statenverkiezingen werden door het DNPP diverse activiteiten ontwikkeld. Zo werd voor alle provincies een zogeheten 'stemwijzer' gemaakt, die in samenwerking met de Stichting Burgerschapskunde in 'Provinciekranten' huis-aan-huis verspreid zou worden. Voor het *Nieuwsblad van het Noorden* werd een serie artikelen verzorgd, waar-

in de programma's van de deelnemende partijen werden samengevat en de verkiezingsuitslag werd geanalyseerd. Uit de affiche-collectie van het DNPP werden affiches ter beschikking gesteld aan het weekblad *Elsevier*, ten behoeve van een rijk geïllustreerde voorbeschouwing van de Statenverkiezingen.

In het voorjaar kwam het onderzoek naar het fusieproces van Groen Links, dat wordt gecoördineerd door dr. W.H. van Schuur van de Vakgroep Sociologie van de Rijksuniversiteit Groningen en ondersteund door het DNPP, in uitvoering. Een subsidieaanvraag bij NWO werd gehonoreerd, waardoor per 1 april dr. J. van der Knoop voor de periode van een jaar bij de Vakgroep Sociologie kon worden aangesteld. Nadat in november 1990 het oprichtingscongres van Groen Links was geëncquêteerd (een verslag hiervan is verschenen in het *Jaarboek 1990 DNPP*), volgden in 1991 de opheffingscongressen van PSP, PPR, EVP en CPN alsmede het eerste reguliere congres van Groen Links (zie het artikel in dit Jaarboek).

In samenwerking met prof.mr. D.J. Elzinga van de Vakgroep Staatsrecht werd in september een begin gemaakt met de voorbereiding van een boek waarin een overzicht wordt gegeven van de affiches die politieke partijen hebben gebruikt bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer in de periode 1918-1989. Aanleiding hiervoor was het feit dat in 1992 herdacht wordt dat 75 jaar geleden het algemeen kiesrecht werd ingevoerd. Het boek zal in april 1992 verschijnen ter gelegenheid van de verhuizing van de Tweede Kamer naar een nieuwe vergaderzaal. In dit nieuwe onderkomen zal een selectie van de in het boek opgenomen verkiezingsaffiches worden tentoongesteld. De organisatorische uitvoering van dit project, dat werd mogelijk gemaakt door financiële steun van de Tweede Kamer, is in handen van mr. N. Knol.

In december verscheen de bundel *De vrijzinnig-democratische traditie. VDB tussen socialisme en liberalisme*, onder redactie van dhr. Voerman. De bundel is uitgegeven door de Wiardi Beckman Stichting, in samenwerking met het Documentatiecentrum voor Nieuwste Geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam en het DNPP. De bundel bevat de bijdragen die een aantal historici en politici had gepresenteerd op het symposium over de VDB dat in november 1990 was gehouden.